

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Izraeli érdekességek (5. oldal)

Száz éve született Szenes Hanna (16. oldal)

Zsidó Kulturális Fesztivál (7-10. oldal)

fotó: Kiss Dóra

Litterer György

Hetizakaszok másként – A NÉPSZÁMLÁLÁS

Tavaly több részletet is olvashattak Litterer Gyuri barátunk nemrég megjelent, *Családtregény a Bibliából* című könyvéből. Januártól a hetizakaszokat, s ezeken keresztül legnagyobb prófétánk, Mózes életét mutatja be – saját szemszögéből! Ezúttal a népszámlálásról, a moabita lányokkal folytatott „kalandokról”, illetve annak következményeiről olvashatunk.

Egy hónap telt el a Szentély felavatása után: „A második hónap első napján a második évben, miután kimentek Egyiptom országából.”

Az Ö.való úgy döntött, rendet tesz az összekeveredett nép között. Elrendelte a népszámlálást, ami sokat segített az új rend felállításában.

„Állítsátok össze Izrael fiai egész közösségének számát családjaik, atyáik háza szerint, a neveik számával.”

hadi útjaikon, ugyanis pont így álltak a rómaiak sátrai is.

Az ezt követő vándorlás során Izrael fiai sok néppel harcoltak, és mindegyiket legyőzték. Amikor megérkeztek a Moáb síkságra letáboroztak, a megszabott rendben törzsek és zászlók szerint szabályos négyzetben, úgy ahogy azt az Ö.való elrendelte. A közelben élő moabiták, nagyon megijedtek a hatalmas táborozó seregtől. Királyuk Bálák rávette sok pénzért

Az Ö.való ezután magára hagyta Bileámot, de a Sátán azonnal ott termett és pokoli tanáccsal látta el a gonosz varázslót. Bileám továbbadta a Sátán ötletét Báláknak a midjanita királynak, aki már úgymégharagudott rá a kudarcért. Azt javasolta, hogy a gyönyörű moáb leányok csábítsák el Izrael fiait, etessék (ők nem mannát ettek), itassák őket, végül paráználkodjanak velük Baál – Peór bálványai között, így majd megromlik Izrael népe. A lányok akcióba léptek:

„Meghívták a népet isteneik áldozatához és evett a nép és leborult isteneik előtt.”

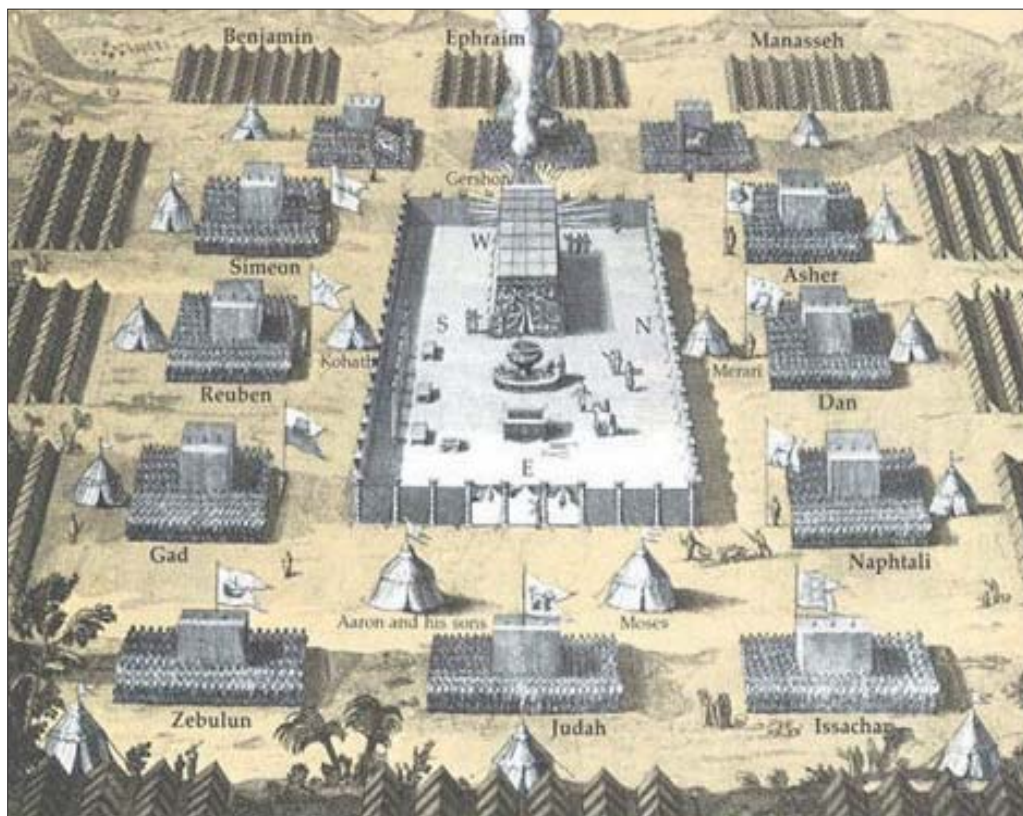
Ez volt az ára annak, hogy Izrael fiai ágyba bújhassanak a gyönyörű moáb lányokkal. Fellobbant az Ö.való haragja, Izrael fiai ellen, mert egyre többen szegték meg a parancsolatokat, ezért kimondta a halálos ítéletet.

„És szólt az Ö.való Mózeshez: Gyűjtsd össze a nép vezéreit és végeztess ki őket fényes nappal, hogy elforduljon az Ö.való föllobbant haragja Izráeltől. És mondta Mózes Izrael bírónak: Öljétek meg, mindegyik az ő embereit, akik csatlakoztak Baál-Peórhoz.”

Megkezdődtek a bűnös férfiak elítélése és nyilvános kivégzése, de a felgerjedt férfiakat ez sem tartotta vissza, továbbra is mentek mulatozni és paráználkodni a moabitákhoz. Végül odáig merészkedtek, hogy egy izraelita férfi magával hozott egy midjanita nőt a nép szeme láttára, bevezette a sátrába és paráználkodott vele. Pinhász, Áron unokája ezt már nem bírta elviselni, ezért dárdájával utánuk ment és egyetlen döféssel keresztül szúrta a paráználkodó párt. Ezért a cselekedetért megbocsátott az Ö.való Izrael fiainak, igaz, hogy előtte a bírák már kivégeztettek huszonnégyezer bálványimádó, paráználkodó férfit.

Következett Izrael bosszúja a midjanitákon az Ö.való parancsára. Mózes elrendelte a mozgósítást, törzsenként ezer embert felfegyvereztek, és a tizenkétezer harcos elindult a hadjáratra Pinhász vezetésével. A győztes háborúban megölték midján királyait, és a férfiakat. A nőket, a gyermekeket, minden vagyonukat elhurcolták, és minden városukat felgyújtották.

Mózes érezte, hogy baj lesz, ezért Izrael fő embereivel haragosan eléjük ment, megölette azokat a fogoly nőket is, akik már férfiakkal háltak, hiszen ők hozták a bajt Izrael fiaira és a fiúgyermeket is, hogy ne fertőzzék tovább Izrael népet.

Mózes és Áron ellenőrzésével megkezdődött a népszámlálás, úgy, hogy a tizenkét törzs vezetői számlálták össze saját törzsük férfi tagjait húsz évestől felfelé, akik alkalmasak a katonai szolgálatra. Összesen hatszázháromezer és ötszázötven fő. A levitákat, az asszonyokat, a gyermekeket és az öregeket nem számolták meg, ezért velük együtt megint kétfélmillió körül volt a létszám.

Ezután az Ö.való megtervezte a táborozás rendjét. Középen állt a Szentély, körülötte katonás rendben sorakoztak a törzsek, mindegyik a saját zászlója alatt, és a tábor egy szabályos négyzetet alkotott. Itt vált nemzetté Izrael népe, és ebben az alakzatban vonultak tovább betartva az Ö.való akaratát. Ezt a négyszög alakzatot később sok nemzet követte a hadba vonuláskor, legjobb példa erre a római légiók táborozása a

Bileámot (Bálámot) a gonosz varázslót, hogy átkozza meg Izrael fiait. A varázsló átka már sokszor romlásba vitt népeket. Átokra nyitotta a száját, de megmerevedett, és megnémult a látványtól.

„És Bileám felemelte a szemét és látta Izráelt, amint lakik törzsei szerint és reá szállt Isten szelleme.”

A többi sátorlakó népek összevissza táboroztak, de ilyen rendben sorakozó egységeket még sohasem látott. Az Ö.való ezután átok helyett áldást helyezett Bileám néma szájába:

„Milyen szépek a te sátraid, Jákob, a te hajlékaid Izrael.”

Miután ezek az Ö.való szavai, hiába jöttek ki Bileám száján, a mai napig imádságainkban szerepelnek, mintha közvetlenül az Istentől hallottuk volna.

Szántó András - Wekerle – Az én kertvárosom

A XX. század elejének Budapestjéről szóló összeállítások mellett most szerzőnk, Pesti alakok című sorozatának újabb kötetét ajánljuk Önöknek. A 7. rész a Wekerléről, a „mesevárosról” szól, ahova sokak mellett, Szántó András és felesége is vágyott. Szerzőnk kedvcsináló írásában arról olvashatnak, miért is jó a Wekerlén élni.

„Wekerlén élni világnézet!” – idézhetném az irodalmi nagyságot, ha valaki valaha is mondott volna ilyet. De csak Márai gondolatát adoptáltam a mi esetünkre azzal a kiegészítéssel, hogy nem is csupán világnézet, de különleges ajándék néhány évet (több mint. 15 csodálatos évet!) eltölteni Pestnek ezen a festői-intellektuális-kulturális szigetén!

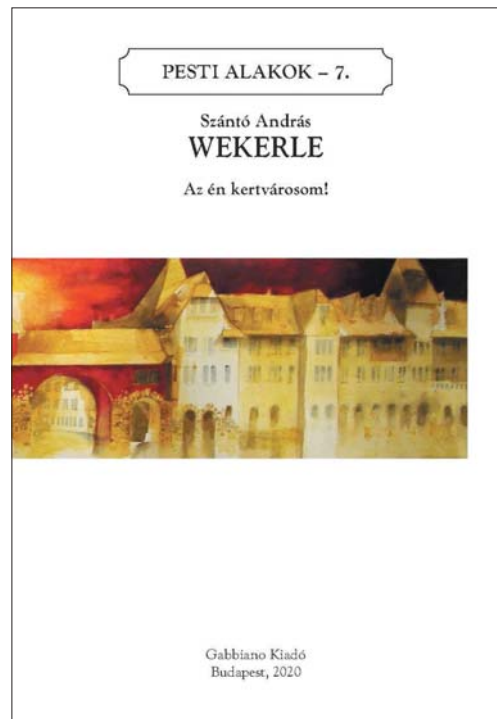
A Telep keletkezésének történetével sokan és részletesen foglalkoztak már, ezért most csak az érzelmileg minket megérintő előzményekről szólok. Az Angliából elinduló kertváros-építési mozgalom atyja Ebenezer Howard (1850-1928) volt, szerinte a „kertvárosi” életforma egyesíti a vidéki és a nagyvárosi élet előnyeit. Az ideális település városépítészeti elveit akarta írásban és rajzaiban is megfogalmazni. Howard az iparosodó nagyvárosok körül az élhető kertvárosok megteremtését az ipari forradalom, a gyár-és városépítések ellensúlyozásaként indította el a Garden City Movement mozgalmat. Ennek fő példája a Wekerle telep, Budapesten az óbudai Gázgyári lakótelep is azonos szellemben létesült – és megvan a mai napig.

Howardnak sok követője volt Németországban és más európai vidékeken, de Angliában példa értékű a Cadbury testvérek, a mai napig híres csokoládé gyárosainak kezdeményezése is. George és Robert Cadbury csokoládégyárosok birminghami üzemüket telepítették ki a városból az 1880-as években. A városhoz közeli területen építették fel modern üzemüket. Mellette olyan új

lakó-együttes is elkészült, amelynek fejlesztését később a tulajdonosokká is váló lakókból szervezett közösség képviselői irányították. A lakásokhoz kertek tartoztak, ahol a lakosok kisebb veteményeskertet, gyümölcsöst is gondolhattak. Howard elgondolásait ismerve Henrietta Barnett a kertváros-építészeti szellemiségét követve szervezte meg London egy másik városrésze, Hampstead felépítését 1907-ben. Külön célként jelölte meg, hogy minden társadalmi réteg számára teremtsenek alkalmas otthont. Howard városmegújítási gondolatát is követte Barnett, amikor a ma is zárt egységet képző negyedet tervezte és megvalósította. Részletes szabályozást is kidolgozott, melyben meghatározta a növényzet telepítésének módjait, a kertek beépíthetőségét, a kerítések kialakítását.

A Howard által megálmodott kertvárosok legfontosabb alapeleme tehát a sok zöld terület, a természetközelség volt. Ez már a Wekerle telep tervezésénél is érvényesült, hiszen kiemelten kezelték az utcák fásítását és a kiskertek növényekkel való beültetését. A fatelepítések után kb. 80 évvel is aktuális erről beszélni, mivel azok a fák most érik el legszebb formájukat, illetve sok közülük már sajnos cseréire, frissítésre szorul. A különböző fakoronaformákban rejlő lehetőségek kihasználására példát mutat ez az egész telep. Érdekes megfigyelni, hogy az útvonal rangjának megfelelő, és azt kiemelő fatípusokat alkalmaztak. A legjelentősebb utakat oszlopos jegenyenyárral, monumentálisra megnövő platánokkal ültették be. A következők az akácok, melyek a leghosszabb egyenes utcákat szegélyezik. Ezek jól bírják az itt található erősen homokos talajt. A főutakra merőleges, rövidebb utcaszakaszokra ostorfák kerültek, ez szintén jó várostűrő fajta. A legkeskenyebb utcákat és közöket általában hárs szegélyezi. Összesen 70 000 fát ültettek a telepen. A kiesett, kipusztult fákat és a hézagokat a lakosság pótolta a saját környezetében, gyümölcsfákkal, néhány helyen fenyőkkel, vagy a mutatós vérszilva fákkal (mi ilyet ültettünk a házunk elé, imponánsan mutat az utcaképpen).

Remeczki Rita tanulmányában 2005-ben megemlítette azt is, a kerítések anyagát és formáját is hasonló elvek szerint határozták meg. Eredetileg élősvényt akartak mindenhová, ám az egyszerűbb elkészítés miatt fémkerítések kerültek a szélesebb utcákra. és fából készítették a keskenyebb utcákban-közökben, míg a telkek elválasztására dróthálót alkalmaztak. Az igen keskeny telkeken nem lehetett, és ma sem lehet sok növényt elhelyezni, ezért az átadásra bete-

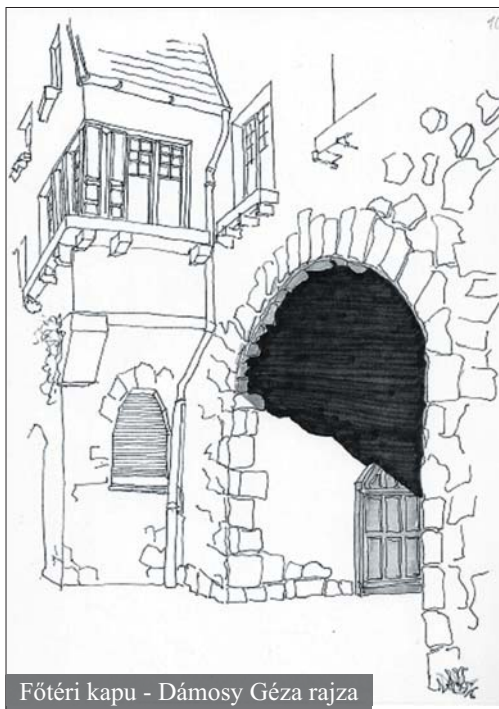

lepített növények többsége gyümölcsöst termő volt (málna-, ribizlibokor, egy barackfa), melyeket főleg a kerítések mellé ültettek.

Az előkertek méretével kapcsolatban is szigorú előírások voltak, melyeket be is tartottak. Főútvonalakon az utcafrontra építkeztek, míg az alárendelt helyeken 3-4 méter előkertet hagytak. A villanyt csak 1926-ban vezették be, amikor a közvilágítást is megoldották és az akkori Fő tér kialakítása is befejeződött. A régi képeslapokon jól látható a villanyoszlopok formája – a magas, végén többször behajlított öntöttvas kandeláberek remekül illettek az épületek stílusához. Sajnos már nem látni ezeket a főtéren, csak egy – a Kós emlékszóbor mellett, a mai Kós Károly téren – újból felállított oszlop utal rájuk.

Bár az első világháború nem okozott jelentős károkat a telepen, azonban a gazdasági válság visszavetette a fejlődésben. Sok középület, mely a tervekben szerepelt, anyagi okok miatt fel sem épült. Így a tervezett népfürdő sem, amelyre a kisebb, komfort nélküli lakások miatt lett volna szükség. Ezért a keskeny hátsókertekben jelentek meg az összetákolat fürdőkabinok és a kertek egységessége áldozatul esett a szegénységnek. A második világháborút követően ez a helyzet csak fokozódott.

Ezért különösen megbecsültük a hátsó kis kert-részünket, melyet igyekeztünk a virágokkal, bokrokkal otthonossá tenni, hogy szeparáltan de kényelmesen tudtunk baráti, családi találkozókat, szervezni, vagy csak pihenni a zöldben.

Főtéri kapu - Dámósy Géza rajza

Izrael rendezzi az idei Miss Universe szépségversenyt

Először ad otthont Izrael a Miss Universe versenyének idén decemberben – jelentette be július 20-án a Turisztikai Minisztérium és a Miss Universe Organization (MUO) közös nyilatkozatában.

Az idén 70. évfordulóját ünneplő szépségversenynek Izrael legdélebbi városa, Eilat lesz a házigazdája a háromhetes (televíziós) eseménynek, amely magában foglalja a verseny elődöntőit és döntőit, a népviseletet és a gálákat, illetve jótékonyági rendezvényeket.

A MUO kiemelte Izrael vonzerejét, gazdag történelmét, rengeteg turisztikai látnivalóját, s a nemzetközi események, így a 2019-es Eurovíziós Dalfesztivál megrendezésében szerzett tapasztalatait. Ezek mind döntő szerepet játszottak Izrael kiválasztásában.

A Hollywood Reporter szerint az élő show-t világszerte 500 millió ember nézi évente, és több mint 1,3 milliárd ember követi a versenyt, ezért egy olyan nemzetközi esemény, mint a Miss Universe, Eilatot és Izraelt is még vonzóbb turisztikai célponttá teheti. A műsort a világ majd 160 országába sugározzák.

– Izrael történelme, gyönyörű tájai, változatos kultúrája és vonzereje miatt évek óta szerepel a lehetséges házigazdák listáján – hangsúlyozta Paula M. Shugart, a MUO elnöke.

– Izraelben örömmel fogadjuk az ikonikus Miss Universe verseny 70. évfordulóját – mondta Yoel Razvozov. A turisztikai miniszter kiemelte, az ország sikeresen küzd a COVID-19-cel, ezért is adhat első között otthont ekkora nemzetközi eseménynek.

A Miss Universe izraeli producereinek, Tali Eshkoli-nak és Assaf Blecher-nek köszönhető, hogy a szépségversenyt először rendezhetik meg Izraelben. Blecher büszkén beszélt arról, hogy évek óta ezen dolgoznak, s most megvalósult az álom.

Az esemény reklámfilmjét itt nézhetik meg: <https://tinyurl.hu/f8oU>

Pesti Sólet menü az izraelinfo.com /Szabó Orsi (Macesz) receptjei alapján/

Gombaleves

Hozzávalók: 0,5 kg laska gomba, 1 fej hagyma, 4 gerezd fokhagyma, 2 közepes sárgarépa, 2 fehérrépa, maroknyi apróra vágott zeller, friss kakukkfű petrezselyem, és aki szereti, koriander, só, bors, majoranna. /Aki úgy szereti, tehet rá/bele növényi tejszírt/.

Elkészítés: Egy kis olajon megpirítom a hagymát, aztán hozzádobom a fokhagymát is. Az apróra vágott zöldeket beleszórom a lábasba, és alaposan összekeverem a hagymával. Hozzáadok pár szál kakukkfűvet, sót, borsot, majorannát. Majd hagyom picit összesülni. Ha kezd jó illata lenni, felöntöm vízzel. Jó fél órát hagyom az egészet főni. Közben felaprítom nagyobb darabokra a laskagombát, és ez is megy a leveshez egy kis csokor petrezselyemmel, és/vagy korianderrel. A petrezselyemet nem kell apróra vágni, egyben dobom a levesbe. Újabb húsz perc főzés. Közben megkóstolom, és ha kell, pótolom a sót vagy fűszereket

Datolyamázás narancsos csirke

Hozzávalók: 6 db csirkecomb, 1/2 pohár narancslé (frissen facsart), 1/2 pohár + 3 ek olívaolaj, 3 ek. mustár (Dijon), 2 tk reszelt narancshéj, só, bors, egy csokor kakukkfű, aprítva, 3 narancs vékony szeletekre vágva, 2/3 pohár datolyaméz, 2 ek csilisósz (elhagyható)

Elkészítés: Egy tálban keverjük össze a narancslét, csilisószot, fél pohár olívaolajat, mustárt, narancshéjat, fél tk sót, és borsot. Tegyük a csirkecombokat a tálba, jól kenjük be mindenhol, adjuk hozzá a 6-8 szál kakukkfűvet. Zárjuk le a tálat, és tegyük hűtőbe minimum három órára, még jobb egy egész éjszakára.

A süttő előmelegítjük 250 fokra. Szedjük ki a csirkecombokat a pácléből, a levet tegyük félre. Egy serpenyőben hevítsünk fel 10 ml olívaolajat, jól forrósítsuk fel, majd helyezzünk bele annyi csirkecomb, amennyi egyszerre kényelmesen elfér. Bőrrel lefelé süssük 5-10 percig. Ezt ismételtük meg a maradék csirkecombokkal is.

Egy tepsit 3 ek olajjal kenjük ki, s az alját egy réteg narancsszelettel terítsük be, tegyünk rá pár ág kakukkfűvet. Erre helyezzük a csirkecombokat, most a bőrrel felfelé, és kenjük be datolyamézzel. A tepsit takarjuk le alufóliával, és süssük 45 percig, 15 percenként kenjük rá egy kis datolyamézet. Negyvenöt perc után a csirkének omlósnak kell lennie, de ellenőrizzük, ha nem jó, adjunk még 15 percet. Vegyük le a fóliát a tepsiről, a maradék datolyamézzel kenjük be újra, 260 fokra emelve a sütő hőmérsékletét, süssük további 5-10 percig, amíg szép ropogós lesz a csirke bőre. Vigyázzunk, mert a máztól hamar megéghet! Rizzsel találhatjuk.

Kókuszos keksz csokival, vörös áfonyával

Hozzávalók: 2 tojás, 0,2 kg porcukor, 2 tk vanília kivonat, 0,2 kg margarin, 0,3 kg liszt, 1 kiskanál sütőpor, 0,2 kg kókusz reszelék, 0,2 kg csoki pasztilla/chips, 0,15 kg vörös áfonya, vagy más aszalt gyümölcs.

Elkészítés: A süttő 180 fokra előmelegítem.

A lisztet, cukrot, sütőport és kókuszt egy tálban összemorzolom a hideg margarinnal. Ezután adom hozzá a felvert tojásokat. Ezt jól összegyúrom kézzel. Végül a csoki darabokat, és az aszalt áfonyát (gyümölcset) is beledolgozom. A nyers tészta állaga nedves, ragacsos, de gyúrható lesz.

Ha nagyon meleg helyen csináljuk, és túl lágnak érezzük, tegyük be 20 percre a hűtőbe. Lapos, kb. 3 centi átmérőű korongokat formázok belőle. Kicsit távolabb rakom őket egymástól a sütőpapíros tepsire, mert sütés közben megnőnek. Kb. 15 perc alatt el is készül.

Rábukkantak a babiloni fogság előtti Jeruzsálem egyik falára

A babiloni fogság előtti Jeruzsálem falának egyik részletére bukkantak izraeli régészek a Dávid városának nevezett területen. A babiloni hódítás és rombolás előtti Jeruzsálem külső városfalának újonnan feltárt szakaszát az i.e. VIII. században építhették – közölte az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) szerdán.

A városfal keleti, meredek hegyoldali szakaszánál 50 évvel ezelőtt megtaláltak két falrészletet egymástól kb. hetven méterre, de eddig nem sikerült rábukkanni a közöttük található várfalra.

A ma is stabilan álló falmaradványt Filip Vukosavovics, az Ókori Jeruzsálem Kutatóközpontjának munkatársa, valamint az IAA két szakembere, Joe Uziel és Ortal Chalaf vezetésével tárták fel.

A tudósok szerint az öt méter széles építmény sokáig kiválóan szolgálta a védelmet, de II. Nabú-kudurri-uszur babilóniai csapatainak i.e. 587-ben, vagy i.e. 586-ban sikerült áthatolniuk rajta, és elfoglalták a várost. Noha a babilóniaiak mindent el akartak pusztítani, a külső falnak ezeket a részeit nem rombolták le, mert túl nagy erőfeszítést igényelt volna.

A felfedezés igazolja azt az elméletet, hogy a Dávid városa keleti oldalán korábban megtalált szakaszok is az ősi fal részei voltak, amelyek

már az első Szentély idején, a babiloni hódításig tartó korszakban is álltak.

Az első, a mai óvároshoz legközelebb található 30 méteres részt Kathleen Canyon brit régész tártá fel 1968-ban, a második, míg a délebbre

lévő, 90 méter hosszú részletet tíz évvel később Jigál Siló izraeli régész.

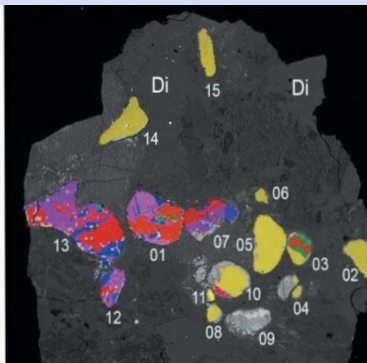
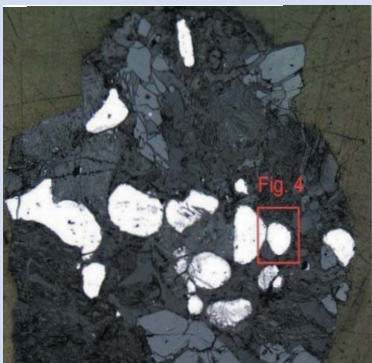
A két szakasz hasonlított egymásra, szinte azonos domborzati magasságban emelkedtek őket hasonló módon: kötőanyag, valamint vakolat vagy földkitöltés nélkül, csak kövekből, 5 méter szélességben, 3-4,5 méter magasan. A Dávid városában végzett korábbi ásatásokon a régészek bizonyítékokat találtak a babilóniai támadásra, mert ebből a korból származó vastag rétegben hamut és törött cserpeket leltek.

A kutatók szerint Ezékiás júdai király építhette a falat, amikor Szín-ahhé-eriba asszír király hatalmas sereggel elfoglalta a falakkal védett júdai városokat, és i.e. 701-ben körülvette Jeruzsálemet is.

A Királyok második könyve leírja, hogy Ezékiás megtagadta az adófizetést az asszíroknak, és feltételezhető, hogy ezért bosszút állnak rajta, ami a védekező építkezésre készíthette. (MTI)

Földön kívüli ásvány a Holt-tengernél

Nemrég a Holt-tenger partvidékeinek üledékrétegeiben olyan ásványt találtak, amelyet eddig csupán meteoritokban azonosítottak.

A rendkívül ritka foszfid ásványi anyag az allabogdanit, amit 1994-ben fedeztek fel a kutatók Oroszországban, vas-meteorit töredékekben. A mintákról kiderült, hogy egy újfajta ásványi szerkezetet tartalmaznak. Később más meteoritokban is találtak allabogdanitot, azonban olyat még nem, amely földi eredetű lehetne. A Holt-tengertől délnyugatra fekvő Negev-sivatag, Hatrurim-medencéjében viszont most a szakértők szerint ilyet fedeztek fel, ám lehetséges, mégis valami földön kívüli esemény van a háttérben. A Földön az allabogdanit keletkezéséhez óriási, 25 gigapascal is meghaladó nyomásra van

szükség, ilyen körülmények csak nagyobb meteorit becsapódásakor, vagy a földköpenyben 500 kilométer mélyen tapasztalhatók – írja a Science Alert.

Mivel a régióban semmi jel nem utal arra, hogy bármikor is történt volna a közelben meteorit becsapódás, és annak sincs nyoma, hogy a közetréteg a földköpenyvel kapcsolatban állt volna, a szakemberek nem tudják, hogyan keletkezhetett az allabogdanit. Ha más, hasonló leleteket is találnának, többet tudnának az ásványról, addig nehéz bármit is biztosra mondani, és a Holt-tengernél talált minta eredete is megoldatlan marad.

Majd háromezer éves ép malac csontvázát találták meg

Egy kismalac 2700 éves, épen fennmaradt csontvázának maradványait találták meg izraeli régészek Jeruzsálemben – jelentette a Háárec című újság hírportálja.

A maradványokat a babiloni fogság előtti, első Szentély korabeli Jeruzsálemben találták a Near Eastern Archeology című szakfolyóiratban megjelent beszámoló szerint.

A lelet megerősíti a korábbi elméletet, amely szerint a sertéshús időnként szerepelt Izrael népének ókori étlapján, a sertés és más élelmiszerek fogyasztásának tilalma csak évszázadokkal később, a babiloni fogságból való visszatérés után emelt második Szentély időszakában jelent meg.

A hét hónapos malacot nem vágták le, hanem véletlenül pusztult el, amikor ráomlott a mellette lévő fal és összeroppantották a hatalmas cserépedények, mert az i. e. VIII. században összedőlt az épület, ahol tartották.

Szomszédságában nagy tárolóedények és kisebb főzőedények, illetve több tucat juh, kecske, szarvasmarha, gazella, halak és madarak csontjai feküdtek. De a többi állat maradványainak nagy része égett volt, vagyis az épület pusztulása

előtt már megölték és megették őket. Ebből a régészek arra következtettek, egy konyhát találhattak, ahol a malac sorsára várt az épület váratlan beomlásakor.

Később a házat újjáépítették és lakták az i. e. 586 körüli babiloni támadásig: legalább négy szobája volt, és központi helyen, a város fő vízforrásaként szolgáló Gihon-forrás közelében állt.

A sértetlenül fennmaradt malacscsontvázat koponyája alapján táplálékként nevelt házisertés maradványaként azonosította Lidar Sapir-Hen, a Tel Avivi Egyetem és a Steinhardt Természettudományi Múzeum archeozoológusa.

A Jeruzsálem első Szentély-kori ásatásain és a Júda Királyság helyszínein az előkerült állatok maradványainak alig két százalékát teszik ki a sertéscsontok a szakember szerint. (MTI)

Mózes megkapja küldetését, de szabadulna tőle

Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével

Egy éve a népszerű erabbi beszélgetésfolyamban Dési János, dr. Frölich Róbert és dr. Gábor György segítségével tanulhattunk a zsidósághoz kapcsolódó szokásokról és sok egyébről. De azóta sem maradtunk a trió nélkül, Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével indult új sorozat, melyet szerdán 17:00-tól, az ima előtt követhetnek a dohányos zoom-on. S kövessék is figyelemmel, mert az előadásokat NEM lehet visszanézni. Persze a Pesti Sóletben rendre adunk egy rövid összefoglalót az elhangzottakból.

I.ten elmondja Ábrahámnak, hogy tudja, szolga lesz a népe egy olyan földön, amely nem a sajátja, és sa nyargatják 400 évig, de majd ki hozza őket jó nagy vagyonnal, vagyis az egyiptomi szolgaság az i.teni terv része – ezért nem cselekedett korábban az Ö.való – emelte ki főbbünk. Bár fontosak Ádám és az ősapák történetei, azonban ez az esemény, a szabadság élménye, amely mai napig meghatározza a zsidóság tudatát.

Az égő csipkebokornál I.ten az ősapákra hivatkozva szólítja meg Mózeset, hogy meghallotta és megelégtelte a segélykiáltásokat, ezért eljött a szabadság ideje. Kivezeti népét Egyiptomból és a korábbi ígéretének megfelelően, elviszi a zsidókat Kánaánba.

nem kellett hinniük, mert az istenek ágyba bújtak a feleségeikkel, olyakor együtt lakomáztak és így tovább.

Mózes azt is megkérdezi, mit mondjon, ki küldte. I.tent már korábban is sok néven ismerték, de I. ten neve több mint a mi nevük, mert a tulajdonságait IS jelenti. A Mídrás is kiemeli, ha I.ten kapcsán a bíraskodást említik, akkor Elochim, amikor háborút visel a gonosszal, a zsidók ellenségeivel, a Seregek ura, a négybetűs megnevezés a könyörületet mutatja, és így tovább.

Jön a válasz: „Vagyok, aki vagyok” – ez azt jelenti, ahogy korábban „voltam” Ábrahámmal, Izsákkal, Jákobbal, most Veled „vagyok”. /Szó szerint, leszek, aki leszek – de még rengeteg fordítás ismert./

A kérdésben benne lehet a kétség, hogy „bizonyítsd be”.

I.ten azt is elmondja Mózesnek, hogy a nép hallgatni fog rá, az egyiptomi fáraó viszont nem engedi, hogy elmenjenek, ezért több csodát is bemutat, hogy mégis elbocsássa a zsidókat. Ez azt jelenti, olyan csapások érik majd országot, amelyet nem értenek majd igazán. Illetve azt látják majd, hogy a legyőzik az egyiptomi isteneket.

A „menj be Izrael véneivel...” arra utal egyértelműen, hogy a szolgaság ellenére is létezik valami szervezettség, önkormányzatiság, hiszen Mózes pontosan tudhatja, kiktől van szó. /Jó eséllyel a nemzetségekéről./ Az idős emberek megfelelő tapasztalattal rendelkeztek. Mózes továbbra is igyekszik kibújni a feladat alól. Arra hivatkozik, hogy

miért hinnének neki az emberek. Erre az Ö.való három bizonyítékot mutat, illetve ígér (a bot kígyóvá változik és vissza, Mózes keze leprássá válik, majd „meggyógyul”, illetve a Nílus vize vérré változhat).

Ekkor Mózes arra hivatkozik, hogy „nem a szavak embere”, erre – már haragosan – a válasz, hogy majd beszél helyette testvére, Áron.

Fontos kiemelni, hogy kizárólag a zsarnok fáraóval van gond, az egyiptomi emberekkel nincs. Az „ürítsétek ki Egyiptomot” sem azt jelenti, hogy fosszátok ki, hanem azt, ez a járandóság a több évszázadig tartó, kemény (rabszolga) munkáért. Rádásul, amit

és kihoznak Egyiptomból (kelme, arany stb.) nem marad az egyéneknek, hanem később a pusztai Szentély részévé válnak...

Következő alkalommal tartson velünk Ön is, szerdánként, **17:00-tól** a zoom-on.

Meeting ID: 389 906 7799.

Jelszó: dohany.

A belépő „kódokkal” kéthetente **keddenként** is hallgathatnak egy érdekes előadást, ezeken **Kacsvinszky Barbarát** követhetik – legközelebb augusztus 10-én – szintén **17:00 órától**.

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000
IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Lorenzo Pasinelli-Mózes és az égő csipkebokor

Bár I.ten ha akarná, egy pillanat alatt megadhatná a szabadságot, ám az lényegesen értékesebb úgy, hogy számos akadály, nehézség van út közben, rádásul az embereknek is tenniük, küzdeniük kell érte.

Mózes kételkedik, hiszen ő már 80 éves, miért hallgatnának rá, ezért „használati utasítást” kér, hogy mit mondjon, mire hivatkozzon, mert jól ismerte a népét.

Az ókori népek mindegyike – kivéve a zsidókat, – nem hittek az istenekben, hanem „tudták”, ismerték őket – hangsúlyozta Gábor György. Hozzátette, nekik

I M A R E N D

Az imák terén visszatérhetünk a régi életünkhöz, az online tér helyett minden nap, élőben, személyesen találkozhatunk a **Dohány utcai zsinagógában**.

Hétköznapi: 7:30-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18:00 óra.

Péntek esti ima: 18:00 óra.

Szombat reggel: Sachrisz: 9:30, Tóraolvasás: 10:00, Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggel: 8:00-kor.

A zoom-os programok (kéthetente kedden, illetve szerdánként) az esti imák 18:30-kor kezdődnek a zsinagógában.

A péntek esti keddust az udvaron tartjuk.

Fontos, a zsinagógába **oltási igazolvány felmutatásával** lehet csak belépni.

Kérjük, csak az jöjjön, akinél eltelt már 2 hét a második oltás után, és egészséges!

Ismét csináljuk a Fesztivált!

A járvány miatt tavaly sajnos elmaradt, úgyhogy idén duplán bepótolják a hagyományos zsidó kulturális fesztivált, amely immár szerves, elmaradhatatlan része Budapest művészeti életének. Éljük át újra! A szervezők ezt az életörömmel teli szlogent választották a mostani fesztivál jelmondatának, hiszen nehéz és tragikus év van mögöttünk – de élünk, hogy újra megélhessük az együvé tartozás örömét a zenében, irodalomban és a társművészetekben!

A 23. Zsidó Kulturális Fesztivál a régi, hagyományos, ahogy már megszoktuk egyik kiemelt helyszíne zsinagógánk, a Dohány utcai zsinagóga lesz, négy rendkívül érdekes, ám jelentősen különböző koncerttel.

A Hegedűs Gyula utcai zsinagógában öt este várják a nézőket, a könnyedebb műfajtól, a régi zsidó örökzöldekig rendkívül változatos előadásokkal.

A legtöbb programot, az egyik új házigazda kínálja, a helyreállított Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga csodás épülete, ahová nem lehet elfogódottság nélkül belépni.

A másik új „vendéglátó” a Róth Miksa Emlékház és Művészeti Múzeum kertje lesz, ahol a régi kertmozik hangulatát idézik meg.

A szintén bejáratott helyszínen, a Bálint Házban, ahogy korábban is, könyvbemutatók és beszélgetések szerepelnek a programban.

Hagyományainkhoz híven ismét lesz sok-sok klezmer zene és jiddis dallam, de lesznek könnyűzenei programok is. Érkeznek olyan nemzetközi sztárok, mint Boban Marković,

Miklosa Erika

vagy a különleges odesszai „gangsta folkot” játszó Kommuna Lux, de a magyar zenei színpadok legkiemelkedőbb művészei sem hiányoznak, hiszen újra itt lesz velünk a Budapest Klezmer Band, Malek Andi, Müller Péter Szíáni, vagy Palya Bea, s a programok között megidéznek olyan legendás, nagy halottakat is, mint Szécsi Pál, vagy Leonard Cohen.

Majd minden nap, Ráday Mihály és Perczel Anna emléksztákra is invitálják az érdeklődőket.

Összesen öt helyszínen több mint húsz programot kínálnak önöknek abban a reményben, hogy ismét sokan lesznek újra együtt, hogy közösen éljék át újra. Mert nem csak a közönségnek van szüksége művészekre, de a művészeknek is szükségük van az őket eltető tapsra. Egyénélkül nem lehet élni!

Részletes program:

www.zsidokulturalisfesztival.hu

www.broadway.hu

Programok a zsinagógánkban

2021. augusztus 22. (vasárnap) 20:00

Kommuna Lux – Fergeteges klezmerparti a Fekete-tenger partjáról

Sztárvendég: Budapest Klezmer Band

2021. augusztus 23. (hétfő) 20:00

Boban Marković Orkestar

Vendég: Palya Bea

2021. augusztus 24. (kedd) 20:00

„Somewhere Over The Rainbow”

Fellépők: Berki Tamás, Falusi Mariann, Illényi Katica és Csonka András

Házigazda: Lázár István, a Don Lázi Swingtet vezetője

2021. augusztus 25. (szerda) 20:00

Miklosa Erika és a Virtuózok

JEGYÁRAK: 2 900 Ft – 7 900 forint

Nyerjen jegyet a Dohány-koncertekre!

Az elmúlt évekhez hasonlóan játékokra invitáljuk a Pesti Sólet olvasóit! A Zsidó Kulturális Fesztivál szervezői jegyeket ajánlottak fel azokra a programokra, amelyeknek a Dohány zsinagóga ad otthont. Nem kell mást tenni, mint az alábbi kérdésekre helyesen válaszolni. /Sokat segít a Fesztivál honlapjának böngészése./

A megfejtéseket augusztus 15-ig küldjék el email címünkre:

pestisolet@dohany-zsinagoga.hu

A Pesti Sólet legközelebb csak augusztus 27-én jelenik meg, a helyes megoldásokat megtalálják majd a körzet honlapján:

www.dohany-zsinagoga.hu

A nyerteseket időben értesítjük.

1. Honnan érkezik a Kommuna Lux?

- A. Kijevből
- B. Donyeckből
- C. Odesszából

2. Melyik közismert film dala köthető Boban Markovićhoz?

- A. Macskakaj
- B. Kutyaabaj
- C. Egértanya

3. Melyik musicalben énekl a főszereplő a „Somewhere Over The Rainbow” című dalt?

- A. Ének az esőben
- B. Óz a nagy varázsló
- C. My fair lady

4. Miklosa Erika mikor futotta le a New York maratont?

- A. 2013-ban
- B. 2016-ban
- C. 2008-ban

A Fesztivál érdekesebb programjai

Klezmercsúcstalálkozó a Dohányban

„Odesszában mindig mindenki együtt, ott mindenki énekel és nevet”. Arra, hogy ennek a régi kuplénak minden szava igaz, az *Odessa Lux* zenéje a bizonyíték, az a saját, külön stílus, amelyet ők Odessa Gangsta Folknak neveznek, és amely a pezsgő klezmer és a helyi gangsta folkdalok különös keveréke. A várost egyebek között virágzó zsidó élete tette híressé és az, hogy az orosz sanzon szülőhelye volt. Ezek a szerethető dalok több mint 100 éve születtek Odesszában és az évtizedek során a rengeteg tiltás ellenére elérték az egykori Szovjetunió legutolsó szegleteibe is. A bennük munkáló derűs és nosztalgikus kedély válik most időtlenné a tüneményes énekes, Bagrat Tsurkan és ragyogó zenészeinek eleven, dinamikus, merészen újrahangszerelt előadásában.

Nemcsak Ukrajna legnagyobb zenei fesztiváljának rendszeres fellépői, de álló ovációval ünneplik őket szerte a világon. A Fürth-i Nemzetközi Klezmer Fesztiváltól a stuttgarti Kultúrák Nyári Fesztiválján és a frankfurti transVOCALÉ-n át egészen a New York-i Mater Theater-ig és a haifai Rodeo Clubig meghódítják a közönséget. A zenekar 2018-ban elnyerte Németország egyetlen folkezenei díját, amelyet évente egyszer adnak át.

Mostani koncertjükön, Dohányban a Budapest Klezmer Band lesz az együttes vendége, így az odesszai és a budapesti klezmer találkozik, s ez biztos igazi örömenélést hoz majd magával – a Dohány utcai zsinagógában.

Somewhere Over The Rainbow

Népszerű magyar művészek közreműködésével mutatjuk be a zene sokszínűségét, fellépnek: *Berki Tamás, Falusi Mariann, Illényi Katica* és *Csonka András*. A műsor házigazdája *Lázár István*, a *Don Lázi Swing*et vezetője garantálja a jó szórakozást.

A címadó dal a műsor sokszínűségére utal, hiszen ezen a zenén keresztül olyan, mindenki által ismert dalokat csendülnek fel, amelyeket zsidó zeneszerzők, dalszövegírók, előadók tettek híressé. A műsorral ezt a zenei életérzést és hangulatot varázsoljuk a színpadra: az archaikus daloktól, a jazz műfaján keresztül, egészen a tánczenéig terjedő időszakig, kiragadva azokat a slágereket, amelyek az évek során különösen meghatározták a zenei igényeket. Az egyedülálló hangszerezés virtuozitással előadott, és humorral fűszerezett műsoron a legigényesebb zenekedvelők is jól szórakozhatnak.

Csonka András

Radnóti nyomában

Huszonnégy nap, három ország, 850 kilométer. Az erőltetett menet útvonala Bortól Abdáig.

Tóth Péter Lóránt kunszentmiklósi tanár, versvándor Radnóti Miklós születésének 110. és halálának 75. évfordulója alkalmából gyalogos verszarándoklatra vállalkozott a tragikus sorsú költő és a 3200 ártatlanul elhurcolt bori munkaszolgálatos emlékére. 2019. augusztus 31. és szeptember 24. között járta végig az „erőltetett menet” útját, melyet később a „Lélek vagyok, élni szeretnék!” című előadásában mutatta be. A túráról a szabadkai Pannon RTV készített dokumentumfilmet és egy 13 részes sorozatot „Radnóti nyomában” címmel, s első díjat kapott a szerbiai Medijakult Fesztiválon,

szelgetést a Bálint Házban nézhetik meg. De lesz filmnézés, az egyik új helyszínen, a Róth Miksa Emlékmúzeum kertjében is, ahol nyáresti kertmoziba lehet beülni az ősfák alatt. Az érdeklődők részt vehetnek szubjektív műtárgysétán is, melynek keretében felfedezhetik a kiállítások rejtett hálózatait.

S ha már séta, a Zsidó Kulturális Fesztivál, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület és az ÓVÁS! egyesület közös szervezésében két, nemrég elhunyt, *Perczel*

míg a VIII. Savaria Filmfesztiválon különdíjas lett. A filmvetítést és be-

Annára és Ráday Mihályra emlékezhetnek minden nap egy városvédő emléksétán. A két sétára, illetve a Radnóti filmre az info@zsido-kulturalisfesztival.hu e-mail címen kell jelentkezni.

Toth Peter Lorant

Koncertek, beszélgetések, filmek, séták

Zsenik a zsiniben újra

közönség utoljára 2016-ban láthatta az előadást a Kongresszusi Központban.

A *Zsenik a zsiniben* elnevezésű rendezvényen korábban már láthatták és hallhatták Müller Péter Sziámi és vendégeit egy Seress Rezső-esten, majd a rá következő évben egy olyan koncerten is, ahol Seressen kívül George Gershwin és Leonard Cohent idézték meg. A *Zsenik a zsiniben* sorozat most következő részében a *Hegedűs Gyula utcai zsinagógában* a kortárs magyar művészeti élet egyik legeredetibb, legextravagánsabb alakja, Müller Péter Sziámi és vendégei ezúttal a nagy kanadai énekes és dalszövegíró, Leonard Cohen emléke előtt tisztelgnek a művész legjobb dalaival.

Sziámi és barátai Leonard Cohen legjobb dalaival évekkkel ezelőtt először Az Élet Menete Alapítvány felkérésére léptek fel a Dohány utcai zsinagógában, és a koncert olyan sikert aratott, hogy a válogatást később az országban számos helyszínen bemutatták. Budapesten a

S hogy miért éppen Leonard Cohen? Mert őt Müller Péter Sziámi énekes-költő-dalszövegíró különösen nagyra becsüli. Zseniális dalszövegírónak, sőt, költőnek tartja, aki szerint ugyanúgy megérdemelte volna az irodalmi Nobel-díjat, mint Bob Dylan. Sziáminak volt szerencséje Cohent élőben is látni és hallani, 2008-ban ott volt a művész kései korszakának egyik legemlékezetesebb koncertjén a londoni O2 Arénában.

Müller Péter Sziámi vendégei ezúttal: *Kirschner Péter* – gitár (AndFriends) és a friss felfedezettek: *Fehér Anna* e. h. és *Simó Annamária* Székelyudvarhelyről; valamint *Bakos Zita* és *Bakos Attila*, az országos tehetségkutatókon helyezett *Herself* zenekarból. Felcsendül majd a Suzanne, a Halleluja, a The Guests (A vendégek), a Come Healing (Gyógyítson) és sok más legendás Cohen-dal – legyünk ott a zsenikkel a zsiniben!

Müller Péter Sziámi

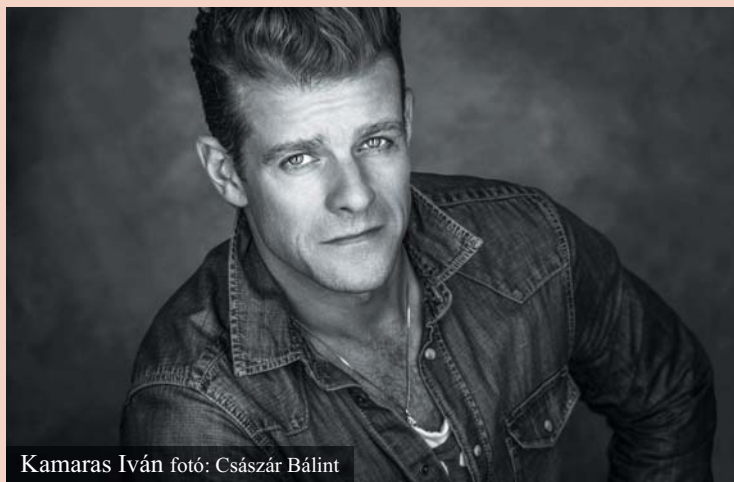
Egy fess pesti este

Kamarás Iván korosztályának egyik legismertebb és legnépszerűbb színésze. Hiteles művész, akinek kiváló szakmai kvalitása országos ismertséggel párosul. Jászai Mari-díjas színész, aki prózai és filmszerepei mellett számos zenés darab főszerepét is játszotta már az ország vezető színházainak színpadán.

Az *Egy fess pesti este* nem egy hagyományos színész koncert. A '20-60-as évek lüktető, magyar dalai és filmzenéi a magyar filmgyártás aranykorát idézik meg olyan kedvencekkel, mint a Meseautó, a Kicsit Szomorkás a hangulatom, a Villa Negra, a Fogj egy sétatálcát, Mindig az a perc és így tovább.

A *Fess Band* kiváló zenészei gypsy-swing és dixieland lüktetést adnak a dalokat, megőrizve azok eredeti hangulatát, Kamarás Iván pedig a dalok között sok-sok kulisszatitkot árul el a kor legnagyobbjairól.

Színészöltözök és művészbüfék adomakincseit, olyan titkokat, amelyeket egyetlen életrajzi könyvben sem olvashattunk. A művészek mindez sok humorral tetézik, így az este jelmondata: nevetés, könny, sóhaj és egyebek... Kamarás Iván rajongóknak kötelező, a többeknek kiemelten ajánlott.

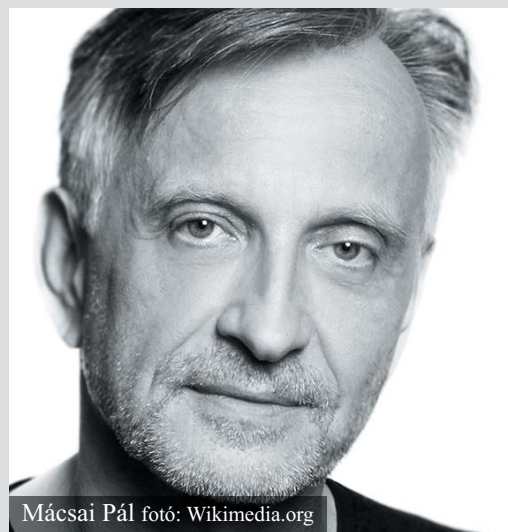

Kamaras Iván fotó: Császár Bálint

Az élet értelme – Egypercesek száz percben

Örkény István novelláiból felolvas *Mácsai Pál*, cimbalmozik *Lukács Miklós*.

Az „Egyperces novellák” című kötet fél évszázada, 1968-ban jelent meg először. A szöveg egyrészt a közlés minimuma, másrészt a képzelet maximuma: az írá-sokban ott az apró darabokra hullt

Mácsai Pál fotó: Wikimedia.org

közös ideáink groteszk látványa, a banalitásokban az élet titokzatos teljessége. A műfaj ma már fogalom, sok sora szállóige, alakjai, helyzetei beépültek nyelvünkbe, gondolkodásunkba.

Az egypercesek különös tulajdonsága, hogy nem avulnak. Ennek oka nem csak a vonzó forma, az eredeti optika, a tiszta szellem és a fényes humor, hanem elsősorban az, hogy szerzőjük meglátta azt, ami bennünk és körülöttünk nem változik.

A program házigazdája a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga lesz.

Részletes program:

www.zsidokulturalisfesztival.hu,
www.broadway.hu

KIEMELT PROGRAMOK

DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA

Augusztus 22. vasárnap, 20.00

**ODESSZA-BUDAPEST KLEZMER TALÁLKOZÓ
KOMMUNA LUX (UKR)**

Sztárvendég: Budapest Klezmer Band

Augusztus 23. hétfő, 20.00

BOBAN MARKOVIĆ ORKESTAR

Vendég: Palya Bea

Augusztus 24. kedd, 20.00

„SOMEWHERE OVER THE RAINBOW”

Falusi Mariann, Illényi Katica, Berki Tamás,
Csonka András és a Don Lázi Swingtet

HEGEDŰS GYULA UTCAI ZSINAGÓGA

Augusztus 23. hétfő, 19.00

**HAVERIM: KLEIN JUDIT ÉS NEUMARK ZOLTÁN
SZÍVBÉLI ÖRÖMZENÉJE**

Augusztus 24. kedd, 19.00

KAMARÁS IVÁN KONCERT – EGY FESS PESTI ESTE

Augusztus 25. szerda, 19.00

ZSENIK A ZSINIBEN ÚJRA

Müller Péter Sziámi és vendégeinek
Leonard Cohen estje

RUMBACH UTCAI ZSINAGÓGA

Augusztus 24. kedd, 19.00

AZ ÉLET ÉRTELME – EGYPERCESEK SZÁZ PERCBEN
Mácsai Pál és Lukács Miklós estje

Augusztus 25. szerda, 19.00

**PIAZZOLLA 100 – Korcsolán Orsolya
és az Anima Musicae Kamarazenekar**

Augusztus 30. hétfő, 19.00

SABBATHSONG KLEZMER BAND

Több mint koncert - több mint klezmer

További programok és részletes jegyinformációk:

www.zsidokulturalisfesztival.hu | www.broadway.hu

**ZSIDÓ
KULTURÁLIS
FESZTIVÁL**
2021. aug. 22 - 30.

Szokatlan és drága olimpia Tokióban

Egy hete kezdődött minden idők legszokatlanabb, s egyben legdrágább olimpiája Tokióban. Szokatlan, mert ezúttal egy év csúszással, páratlan évben rendezik meg a játékokat. Ráadásul a koronavírus-járvány miatt a csapattársakat leszámítva üres lelátók előtt küzdenek a sportolók az érmekért (is).

A 2013-as pályázatban 7,5 milliárd dollárra becsült rendezési költség évről-évre nőtt, egyes számítások szerint mára (jócskán) meghaladta a 20 milliárdot is! Ez pedig úgy kifejezetten fájó a japánok számára, hogy a jegybevételekből kb. 1 milliárdot reméltek, s hiába számoltak 40 millió turistával – és a tavalyi év után az idegenforgalom fellendülésével – ebből semmi sem valósult meg. Hiába rendeztek mostanság mind több sporteseményt ismét – különböző arányban visszatérő – nézők előtt, július 8-án eldőlt, nem csak külföldi, de hazai szurkolók sem lehetnek jelen a lelátókon. Így pedig nagyon más az olimpia hangulata... Arról nem is beszélve, miután a szervezők attól félnek, hogy az országban jelentősen nőhet a fertőzöttek száma, ezért rendkívül szigorú szabályok hoztak, melyek megszegése miatt ki is zárhatják a sportolókat. Mindenhol maszkot kell viselni, tiltott a kézfogás, az ismerkedés, bármilyen kapcsolat a versenyeiken kívül, így nyoma sincs az ismerkedésnek, a közös nagy bulizásnak, a jó hangulatnak. De még a társaknak is csak a saját sportági eseményeken lehet szurkolni, s aki befejezte a szereplését, mielőbb el kell, hogy hagyja az olimpiai falut, majd az országot is...

Márton Anna és Gárdos Gábor - Fotó-AFP

Ahogy lenni szokott, Tokióban is minden korábbinál több (339) számban avatnak bajnokot. Egyre inkább előtérbe kerülnek – sajnos rendre a klasszikus sportágak terhére, vagy azokat (birkózás, öttusa stb.) veszélyeztetve – az extrém sportágak, így kerülhetett be a programba a hullámlovaglás, s még inkább – a nem feltétlen idevaló – sportmászás és gördeszkázás...

A nehézségek, s az időeltolódás ellenére szurkolhatunk a magyar (és az izraeli) sportolóknak, no meg személyes kedvenceinknek. S bizony mi, a Dohány körzet tagjai is érintettek vagyunk az olimpián. Ne

csüggedjenek, ha nem jut eszükbe, ki az a sportoló, akiért szoríthatnak, mert edzőről van szó. Gárdos Gábor (akiről a Pesti Sólet tavaly augusztusi számában olvashattak), Szatmári András és Márton Anna mestere, illetve a női kardcsapat vezetőedzője.

Sajnos a 2017-es világbajnok, 2019-ben két VB ezüstöt (egyéni és csapat) szerző Szatmárinak nem sikerült az egyéni. Csapatban elsőre (USA) jól vívott, az elődöntőben (olaszok) saját bevallása szerint sem ment neki, a bronzcsatára összeszedte magát és sokat hozzátett a németek elleni győzelemhez.

És jön a magyar delegáció (egyik) hőse: Márton Anna a decemberi országos bajnokságon szenvedett első keresztszalag-szakadást. Műtét helyett térdét erősítő feladatokkal is készült az olimpiára. Tokióban már az első asszójában kiugrott a sérült térde. Ennek ellenére győzött, majd ismét és ismét, s a négy közé jutott. Az elődöntőben is jól vívott, de a térde és néhány kétes

bírói ítélet miatt nem sikerült az újabb bravúr. Végül – ismételjük, sérülten – a negyedik helyen végzett, mint utóbb kiderült, egy porc is leszakadt a térdéről! Szombat hajnalban mégis szeretne pástra állni, és küzdeni a csapatért is! Szurkoljunk neki/k!

A magyar delegáció lapzártánkig, 2 aranyérmet (Szilágyi Áron és Milák Kristóf), 1 ezüstöt (Siklósi Gergely) és 2 bronzérmet (kardcsapat és Tóth Krisztián) szerzett.

Vessünk egy pillantást az izraeli küldöttségre is, – eddig – elmaradtak a remélt judós érmek, s csak a taekwondóban jutott egy bronz.

Az idén 20 éves Millenárison Világszóló Bajnokaink - 177 mesés győzelem címmel magyar olimpiatörténeti kiállítással várja látogatóit október 10-ig. Az Üvegcsarnokban rendezett tárlat 300-nál is több tárgyat mutat be, közte 71 aranyérmet, zászlókat, diplomákat, a győzelmekhez kapcsolódó személyes tárgyakat, sporteszközöket, melyek még soha nem voltak egy térben láthatók. A minden generációt megszólító kiállítás – a szervezők szándéka szerint – a sport szeretetére, a közösség összetartó erejére irányítja a látogatók figyelmét.

A vállalkozó szellemű látogatókat szellemi és fizikai kihívások és interaktív elemek várják a „Bajnok Akadémián”.

A „Bajnokok Fala” kültéri installáció a tokiói olimpiát követően, augusztus elejétől lesz látható a Millenáris főbejáratánál.

Magyar olimpiatörténeti kiállítás a Millenárison

Eddigi érmeseink teljes névsorával és elért eredményeivel is megismerkedhetnek a látogatók. A „Magyar edzők a nagyvilágban” kiállítás a külföldön sikereket elért magyar mestereket mutatja be, és izgalmas, vagy épp

meglepő történeteket mesél az itthon edzőként kevésbé ismert magyar legendákról. A tárlat ingyenesen megtekinthető 2021 nyarán, a Széllkapu Park Fügőkertjében.

A kiállítást kísérő Millenáris Bajnokok Parkja ingyenes programsorozattal augusztus 23-ig a Magyarock Lounge olimpiai találkozópontra várja a rajongókat, ahol szakemberek, egykori és jelenlegi sportolók részvételével zajló különleges és izgalmas beszélgetésekben, elemzésekben, találkozásokban lehet részük. Az itt induló Filmklub legendaris, sport tematikájú filmekkel és

meglepetés vendégekkel vár kicsiket és nagyokat egyaránt.

Bővebb információ:
www.millenaris.hu/177

Dési János

Híd a zsinagóga helyén

Jártunk már a zsidó Pozsonyban a Pesti Sólet olvasóival (Pesti Sólet, 2017. augusztus), most szaladjunk vissza megint, időben is, valamikorra a múltba. Még ha ez most nem is a dicsőséges korszak lesz, hanem egy meglehetősen szomorú időszak, a hatvanas évek, amikor lerombolták a pozsonyi nagy zsinagógát.

1969. április közepén az egykori magyar koronázási templom, a Szent Mihály székesegyház mellett álló hatalmas és gyönyörű zsinagógát – ami persze akkor már évek óta nem zsinagóga-ként működött – elpusztították, arra hivatkozva, hogy útjában áll a Duna fölötti híd építésének. A szlovák nemzeti felkelésről elnevezett átkelő, különösen a maga korában, kifejezetten szépek számított, korszerűnek és a tetején, az UFO-nak csúfolt részből remek kilátás nyílik a városra, a folyóra, várra, a régi és új lakótelepekre. Nem beszélve arról, hogy, ha nem is túl olcsón, de igazán kellemes vacsorát költöthetünk itt el.

Kérdés persze, megérte-e cserében a zsinagóga elpusztítása, és egyúttal a régi Pozsony belvárosi utcácskáinak lebontása, az egykori zsidónegyed felszámolása. Tényleg csak itt lehetett ezt a hidat megvalósítani?

kifejezetten látványosan megcsinált bemutatót láthattunk itt, ezek sorába illik a mostani, amely a pozsonyi zsidó élet után a zsinagóga történetét mutatja be. Tomás Stern és Alexander Klinko készítette az érdekes, több először csak itt bemutatott dokumentumot is felsorakoztató szabadtéri tárlatot.

Az 1893-ban épített zsinagóga, rögtön a Szent Márton dóm mellett, a helyi zsidó közösség erejét is reprezentálta. A két egymás mellett álló épületre sokan tekintettek úgy, mint a békés együttélés szimbólumára. Chatam Szófer városa fontos helyszíne volt a korabeli zsidó életnek. Szófer és utódai iskolájában sok százan ismerkedtek a zsidó tudományokkal, miközben a város zsidó lakossága, hasonlóan a monarchia más városa-ihoz, komoly szerepet játszott a polgári világ kialakulásában.

A két háború között Pozsony Csehszlovákiához tartozott, egy működő, demokratikus országhoz, amelyben a zsidókat is viszonylag békén hagyták.

Ám a Tiso féle szlovák állam létrejötte után gyorsan romlott a zsidók helyzete, 1942-ben megindultak a deportálások is. A pozsonyi zsinagóga akkor vesztette el zsinagóga jellegét. Egy ideig raktárnak használták az épületet, részben itt gyűjtötték össze a zsidóktól elrabolt javakat.

Pedig korábban a helyi hitközség háború előtti utolsó vezetőjének, Eugen Barkanynak, aki jeles néprajzos és múzeumszervező is volt, az az ötlete támadt, hogy itt kellene egy zsidó múzeumot létrehozni. 1942-ig gyűjtötte is hozzá az anyagot. Akkor aztán menekülnie kellett – Budapesten élte túl valahogy az üldöztetés korát – a gyűjtemény pedig Prágába került.

Barkany az ötvenes években komolyan küzdött azért, hogy az akkorra már közösséget vesztett zsinagógából legalább zsidó kultúrtörténeti múzeum legyen. Nem járt sikerrel és az általa is összegyűjtött anyag csak 1993-ban, a került vissza Pozsonyba.

A szépséges zsinagóga csak pusztult tovább, bár rákerült a csehszlovák műemlékek listájára. 1959-ben tévéstúdiót alakítottak ki benne és több, a korban ismert sorozatot is forgattak benne. Például egy tárgyalótermet, amelyen felismerhetőek még a régi zsinagóga berendezési tárgyai, belsőépítészete. (Magyarországon az óbuda zsinagógában működött sokáig tévéstúdió.)

A hatvanas években kezdték az új híd tervezését és a korszaknak megfelelően egyúttal el akarták tüntetni a régi világ nyomait is. Bár komoly erők mozdultak meg a zsinagóga védelméért, s az építetők sokáig nem kapták meg a bontási engedélyt a műemlékvédelmi hatóságoktól, végül mégiscsak nekiesetek bontócsákányokkal és eltüntették Pozsony egyik építészeti büszkeségét. A városi legenda szerint a Szent Mihály templomot is el akarták pusztítani, de aztán azt végül sikerült megmenteni.

A hidat a szlovák nemzeti felkelés 28. évfordulóján avatták 1972. augusztus végén, a kommunista pártvezető, Gustav Husak részvételével, aki többek között a „Prágai tavasz” fölött győzedelmeskedő „új világ” jelképeként is beszélt a hídról.

A mostani kiállítás szerint talán csak egy ablakrészlet és egy pár darab dísz maradt meg az egészszről.

A vita régi, valóban a híd miatt kellett-e elbontani az egyik legjelentősebb zsidó emléket Pozsonyban, vagy a szocialista Csehszlovákiában, ahol szintén előfordultak antiszemita megnyilvánulások, mindez csak jó hivatkozás volt egy olyan valami elpusztítására, amely arra emlékeztetett, hogy egykor e város lakóinak meghatározó része zsidó volt.

A kérdést most egy csinos kis szabadterei kiállítás veti föl Pozsonyban, nagyjából éppen ott, ahol egykoron a Hal téri zsinagóga állt. Itt a holokauszt áldozatainak az emlékműve körül, a hídlábnál, szemben a kitűnő pozsonyi Zsidó Múzeummal. Az elmúlt években több fontos és

Egyetlen jelenetet idéznék most fel, az első világháború legvégén 1918 júliusában, az uralkodó, IV. Károly felesége és gyermekei társaságában fényes külsőségek között Pozsonyba utazott, minden valószínűség szerint háborús erőfeszítéseikhez támogatást keresni. A díszes menetben vonuló uralkodót a zsinagóga előtti téren, az oda kivitt Tóra jelenlétében áldotta meg Samuel Funk főrabbi, többek között a győzelemért is imádkozva. Mint tudjuk, IV. Károlyon már az ima sem segített. Az alig három perces filmcseke itt megtekinthető, érdemes rászánni a kattintást:

<https://tinyurl.hu/Q4nc>

Szentgyörgyi Zsuzsa

Gyászol a hat kalap, elhunyt Edward de Bono, a laterális gondolkodás atyja

Már az iskolában is „zseni” volt a beceneve és engedéllyel iskolai osztályokat ugorhatott át az 1933-ban, Máltán született híres gondolkodó. Orvosnak tanult Anglia leghíresebb egyetemén, két doktorátust is szerzett és több évig dolgozott kutatóként fiziológiai és pszichológiai szakterületeken.

Nem meglepő a pályaválasztása, hiszen családja orvosok hét generációjával büszkélkedhetett, mi több, az anyai ágat állítólag Napóleonig tudták visszavezetni. Híressé azonban a gondolkodási módok mélyreható átalakítását elősegítő módszere, a „laterális gondolkodás” tette. Orvosi tanulmányai vezették el ahhoz a felismeréshez, hogy az agyat, a gondolkodást másképp lehet megszervezni, mint azt megszoktuk. Úgy vélte, és ennek megvalósításához könyvek sorával is hozzájárult, hogy alapjaiban el kell térni az általa „hármak bandájának” nevezettek (megszoktuk, hogy őket inkább a gondolkodás három óriásának tartsuk), vagyis Socrates, Platon és Arisztotelész által meghonosított logikától, a vertikális gondolkodásmódtól.

„gyan legyünk érdekesebbek”, vagy „Gondolkodj! Mielőtt túl késő”.

Módszere megjelenítésének igencsak különös formációja volt a **Hat Gondolkodó Kalap** megalkotása. Döbbenetes módon, előfordult, hogy e módszerrel az olykor egész napig elhúzódo értekezletek helyett negyedóra is elég lett a döntéshozatalhoz.

Vegyük sorra nagyon röviden a hat, különböző színű kalap (vagyis az ezeket hordozók) viselkedését.

A **fehér kalap** a tények hordozója. E kalap viselői között nincs mellébeszélés, csak a tényeket, adatokat gyűjtik össze.

A **piros kalap** alatt az *érzések* dominálnak, minden, ami nem racionális – ők indoklás nél-

Végül, a **kék kalapban** lehet *egybefogni* az eddigi folyamatokat, biztosítva, hogy valóban elérhető a kívánt cél. A kalapok használatának sorrendje rugalmas, az elérendő cél határozza meg.

Meglepően eredeti, nagyon új közelítések, megoldások. Főleg azért, mert iskoláinkban elsődlegesen a „hármak bandájának” klasszikus, hierarchikus logikai közelítéseit, módszereit tanultuk. De Bono laterális gondolkodásának sikerét rendkívül érdekes példák sora igazolja. Köztük a már említett óriásvállalatoké, amelyek vezetői nyilván szabadabb, eredetibb gondolkodású emberek, mint az átlag és ennél fogva felismerték e módszer hatékonyságát, alkalmasságát. Sőt, politikusok között is utat talált, állítólag sikeres béke-megállapodások előkészítésében e gondolkodás-, és vita-módszer vitt el a végső megállapodásig. A neves Economist folyóirat idézi azt az különös esetet, amely szerint a dél-afrikai platinabányákban dolgozó, tizennégy különböző törzsből jött írástudatlan munkások e módszert megismerve képesek lettek arra, hogy békés összhangban együttműködjenek egymással. Ám érdemes azt is figyelembe venni a laterális gondolkodási módszer sikeres alkalmazásához, hogy mindenki magában hordja az egyes „kalapok” iránti elfogultságát. Erre maga de Bono figyelmeztetett az előadásaiban.

Ellentmondásokkal, erjedéssel, folyamatokkal, vízályokkal és nagyon is határozott, nem egyszer szélsőséges politikai állításokkal és törekvésekkel teli világunkban igen nagy szükség lenne a hat színes kalap viselésére és az alattuk végbemenő gondolkodásmód gyakorlati alkalmazására. A fehér kalap alatt a tények tiszteletére, a piros kalap alatt az egyébként fontos érzelmek és érzések szabad áradására, de fékezve a túlbuzgást a fekete kalap viselésével. Ám fontos, hogy legyen mindig kézügyben az optimizmus, a „megcsináljuk, elérjük” módszert jelképező sárga kalap, nemkülönben a legújabb módszerek, eljárások keresésében a zöld kalap. Hogy végül mindezeket szintetizálva boldogan találják meg a keresők és végrehajtók a kék kalapban a végső megoldásokat.

*

Doktor de Bono, immár találkozáván a gondolkodás „hármak bandájával”, vagyis óriásaival, megvitathatja velük, melyikük módszere hatékonyabb, célravezetőbb: a hierarchikus, avagy a laterális.

Edward de Bono és a színes kalapok

De Bono egészen eltérő módszert javasolt: a **laterális** (szó szerinti fordításban oldalról ható, de talán helyesebb a körüljáró fogalmazás) logikát. Már első erről szóló művével, az 1969-ben megjelent, „*A gondolkodás mechanizmusa*” című könyvével komoly sikereket ért el. Nem kisebb vállalatok, mint – egyebek közt – a Dow Chemical, a DuPont, a Microsoft, az IBM, a Goldman Sachs, a Siemens karolták föl és hasznosították a módszert. Egyetlen példa a sikerére: a Siemensnél a termék-fejlesztési időt felére tudták csökkenteni ezzel a módszerrel. Sőt, a szovjet peresztrojka időszakában a szakemberek körében a legnépszerűbbek közé tartoztak a könyvei. Amelyekből mintegy hetven jelent meg, olyan ütős címeikkel, mint: „Ho-

küli intuíciók, ötletek, sejtések sorát hordozzák. A **fekete kalap** a *fékezés* szimbóluma, az aggályoké, ellenvetéseké.

A **sárga kalap** a *pozitív* gondolatok jelképezője, hordozói az előnyök, a nyereségesség, a működőképesség megfogalmazói.

A **zöld kalap** viselésével *új utak*, a legvadabb ötletek kereshetők, akár szembeszállva az ún. mindennapi józanésszel is, ott is, ahol e szerint nem is létezhet út. Zöld kalapban bármilyen ötlet bedobható, a legképtelenebb is. Ha aztán valamelyikkel elkezdünk foglalkozni, fehér kalapban összegyűjtjük a szükséges tényeket, sárgában felkutatjuk a reálisan várható előnyeit, feketében pedig a hátrányait.

Szántó András

A LEGENDÁS KISPESTI GÖDÖR HALÁSZCSÁRDA ...ÉS KISPEST HAJDANI KERTVENDÉGLŐI

Már két éve, hogy új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. Továbbra is a kiváló www.melyenszanto.blog.hu szerzője, **Szántó András** válogat a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból – ezúttal is a múltat idézzük. A Városligettől távolabb, Kispesten „ülünk be” az évszaknak megfelelően egy halászcserdába és „meglátogatunk” néhány kertvendéglőt is.

Hajlamosak vagyunk Budapest története kapcsán nyári szórakozást csak Budán, különösen a budai hegyekben elképzelni. Pedig a Főváros „másik szélé” is tartogatott meglepetéseket és maradandó élményeket a hajdani romantikus világban.

Perifériáról szóló körképemben is a kertvendéglők szemlétét jócskán le kell szűkítenem ahhoz, hogy a poszt keretei közé férjen. Ezért ki kellett választanom azon helyiségeket, amelyek jól példázzák a hajdani kispolgárok hétköznapijait és ünnepeit a külsőbb területeken is. A kiválasztás így sem volt egyszerű, mivel errefelé is ugyanazon örömeiket és felüdülést keresték az emberek, akárcsak a város egyéb – mára romantikusabbnak minősített részeiben.

élni, s ekkor alakultak ki a nevesebb és érdekesebb kocsmák, éttermek, sőt kávéházak is. Most ezekből emelek ki néhányat, ahol a kert jelentősebb szerepet játszott.

Az 1900-as években Kispest még jó, de kicsit körülményes kirándulóhelynek számított. A vendéglők szívesen várták – a helybeli törzsvendégek mellé – a pestieket is. Erről tanúskodik az egyik képeslap, melyen *Dvoracsek József* vendéglős látható a családjával. Leányuk, Szidi írta a lapot nagynénjének, Berta nénihez (Lázár Jánosné) a Nefelejcs utcába: „Itt küldjük a vendéglőnk látképét, tesszenek már az ígéretnek eleget tenni és kijönni!” – tehát a rokonok is nehezen mozdultak a kirándulásra – akárcsak manapság.

A Gödör kerthelyisége

donos főz”. Feltehetően ő vette át Pappéktól az éttermet a Halásztanya megnyitása után. (A szállkamentesítés technikáját egyébként *Singhoff M. József* – a Nagycsarnok legnagyobb halkereskedője – dolgozta ki, de sajátos filézési és főzési módszere Papp József nevéhez fűződik.)

Mágocson született, kitanulta a vendéglős szakmát és Budapesten, majd Kispesten művelte azt haláláig. A hajdani kiskocsmából színvonalas „fővárosi nivójú, központi fűtéses, modern” vendéglőt fejlesztett. A tulajdonos úgy reklámozta magát, hogy „A híressé vált szállkanélküli ponty

Gödör halászcserdá

Sétánk során kevesebb hírességgel fogunk találkozni, hiszen Krúdy, Karinthy, Nagy Lajos vagy mások számára „nem esett útba” a szerkesztőségbe menet például a lörinci Tündérvendéglő (esetleg Szemere Miklós fordult meg itt többször). Pedig mind a külsőségeken, mind a szakácsok konyhai remekeit vidáman felvették a versenyt a belvárosi és budai konkurenciával. Amikor ez a falucska Vecsésig ért, a Határ csárdán kívül (mely a mai Üllői út és Feriegyi gyorsforgalmi út kereszteződésénél működött) nem volt ismert vendéglős a környéken. Szentlörincpuszta leválásakor már két község, később nagyközség kezdett önálló életet

Dvoracsek vendéglője a régi községháza mellett volt, a Kossuth L. utca 16. számban, és valószínűleg meggyengült a világháborúban, de még sokáig működött kis üzletmennyel. A 30-as években aztán *Papp József* itt építette fel a „Gödör” utáni éttermét, *Halásztanya* néven.

A „Régi Gödör” az Üllői út 153-ban működött jó ideje a *Lukács család* vezetésével, és azért hívták Gödörnek, mert az Üllői utat az építésekor megemelték, így 5-6 lépcsővel lejjebb került a régi vendéglő. A 30-as évek végén már *Lajkó Vince* szegedi vendéglős vezette azzal a reklámmal, hogy „Szálkamentes halételek. A tulaj-

Dvoracsek kisvendéglő

A kispesti halimádat erőssé vált, pedig elég messze volt a község mindig is a Dunától, de Lajkó úr Szegedről is hozhatta magával a „halszellemet”. Volt ugyanis Kispesten a város felé (Üllői út 94., a Lehel utca sarkán) egy másik Halászkert, a „Kis Kakuk”. Tulajdonosa, *Krausz János*, majd ifj. *Krausz János*. Az atya 1899-ben

és erdélyi kulacs vacsorák a különlegességeim, és saját készítésű „Sváb” disznótoros vacsorák. Boraim fogalom. Este nótás cigányzene.” Tehát *Krausz* úr nem hagyatkozott még egyedül a halételekre, felesége (*Schusztér Katalin*) sváb származása révén hozott más ízeket is.

Kis Kakuk

És ekkor lépett a színre Papp József legendássá vált vendéglős, hogy egy máig híres vendéglős dinasztiát folytasson. (A dinasztia-alapító az ő nagyapja, aki Aradon hentesmester, majd vendéglős is volt.) Ő egyesítette a halászkertet, előbb a régi Gödör megvásárlásával és ilyen néven történő működtetésével, illetve a Halásztanya felépítésével (a Dvoracsek kert helyén, de ekkor már Petőfi tér 6. szám alatt). Kispest város monográfiájában (Bp., 1937.) a következőket írták róla:

„Papp József vendéglős és étteremtulajdonos. Aradon 1886-ban született, ahol középiskolát végzett. A vasipari pályára lépett, 1919-ig a Weiss-Manfréd üzemvezető főmestere volt. 1919-32-ig vendéglős volt Csepelen, ahol a Vendéglős Szakosztály elnöke, az önkéntes tűzoltó testület alelnöke és több társadalmi egyesület vezetőségi tagja is lett. 1932-ben Kispesten telepedett le és megalapította a „Gödörbenhez” címzett vendéglőt és éttermet. Kitűnő magyar konyhát és jó borokat tart. Neje Stump Ludmilla, gyermekei András és Szilvia.”

A Gödör jó helyre épült, az Üllői út mellé – és ez hozta meg számára a figyelmet. A vendéglő előtt hajtattott el rendszeresen Horthy Miklós kormányzó a kenderesi birtokára minden szombat délben. Fiainak feltűnhetett a Halászcárdá cégére, mert egyszer lovaspólóból jövet beállított társaival ifj. Horthy Miklós és ki akarta próbálni a „szálkamentes halat”. Az étel ízlett

és a látogatása hírére megnőtt az érdeklődés a vendéglő iránt – az előkelő körökben is sikk lett a kispesti Gödörbe menni a szálkamentes halászlé kedvéért.

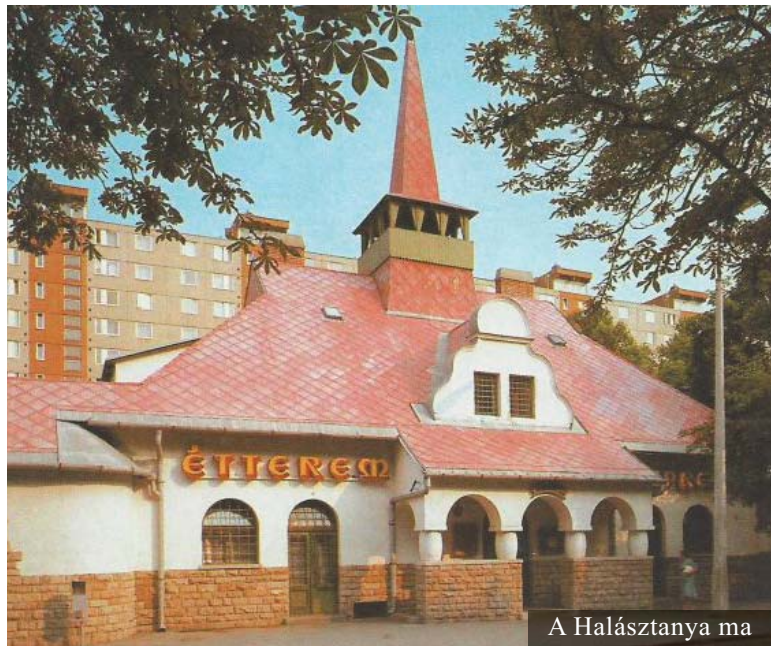
Papp József szálkamentesítési eljárására egy francia halászlé szaklap is felfigyelt 1933-ban, és a Bulletin Francais de Pisciculture hasábjain a következő tudósítás jelent meg:

„Amikor hallevest készítünk, a halat szítán átnyomjuk, hogy eltávolítsuk a szálkát. Ha azonban a hallevest halszeletekkel találjuk – mint Magyarországon a halászlét –, ezt csak megközelítőleg lehet elérni. Ha valaki a tökéletességre törekszik, akkor csak szálkamentes halszeletet tehet a levesbe, ezért aztán nem riadhat vissza attól, hogy időt és fáradságot nem kímélve, eltávolítsa a szálkát a nyers halból. Ezt a nyilvánvalóan aprólékos módszert egy kispesti vendéglős, Joseph Papp kísérletezte ki.”

Sokáig féltve őrzött titok volt a módszer, ma már mindenki kipróbálhatja – ahogy akkoriban is elcsenhetnék a módszert Papp úrtól. Kispesten – de biztosan másfelé is – a halászcárdákban a 30-as években már több helyen hirdették magukat a „szálkamentes ponty feltalálójaként” a vendéglősök, például a fentebb említett Kis Kakuk csárdában is.

A vendéglős egyik fia Papp Endre (András) gyerekként a Halásztanyán tanultakat később, az

1950-es évektől a belvárosi Mátvás pincében kamatoztatta, melynek szintén legendássá vált tulajdonosa és vezetője lett. Nemzetközi hírességeket szolgált ki, különleges ételeket kreált és sok hazai színészt, zenészt és más művészt látott vendégül az étteremben, s kedvenc ételeit megismerve (vagy saját receptjét az illetők kedvencévé téve) szinte önálló gasztronómiai fejezetet hozott létre a magyar vendéglátásban. A rengeteg történetből most csak egyet emelek ki, Krúdy Gyula (1878-1933) író kedvenc étele Papp úr szerint a Rácponty volt. Azért a rácpontyot emeltem ki, mert ez az én kedvenc ételém is, a receptjét Édesapámtól tanultam, és azt tartom a legjobb változatnak – különösen, ha én csinálom... Apám a Pécs (ott laktunk) környéki ráckóktól, sokáckóktól leste el a fortélyokat. Ez kissé különbözik a „vendéglős” stílusú Papp-recepttől. A híres emberek kedvenc ételei és azok részletes receptjei megtalálhatók Papp Endre „tvrhét Receptlexikon” című könyvében. Mutatok egy részletet a hajdani étlapból is.

A Halásztanya ma

De most térjünk vissza Kispestehez – a Kispesti Halásztanya hamarosan előkelő vendégeket is kiszolgált, ide minden nap érdemes volt kivillamosozni a belvárosból. Ezt a vonzerőt akarta megteremteni Széphelyi Kálmán vendéglős is a Wekerle telepen.

Ez a „lakótelep” a mai napig a világ egyik csodája: a Kós Károly vezette építész csoport a század

elején úgy tervezte meg, hogy teljesen önellátó legyen. Így került csaknem a közepére (Pannónia út 15.) a Wekerle étterem, nagy kert-helyiséggel, mely a vadgesztenyefák alatt csaknem 1000 személy befogadására volt alkalmas. A fagerendás, erdélyi hangulatú belső termekben mindig sok volt a vendég télen is. A tulajdonosnak feltehetően más vendéglője is volt, mert az üzlet vezetését Tallér Sándorra bízta, aki 1892-ben Csorváson született és Orosházán járt iskolába. 1915-től volt vendéglős előbb szülőhelyén, majd Budapesten. 1925-től Wekerle-telepi lakos és vendéglős. Az éttermet ma is így hívják, ma is megvan minden korábbi adottsága a sikerhez – kivéve a lelkes és hozzáértő vendéglőst... Kispesten még számos kertvendéglő várta a kirándulókat – és a helyi családokat is. Több jól működő szálloda azt bizonyítja, hogy akár 1-2 hetes „falusi üdülésre” is vállalkoztak az emberek, mert csak az utazó ügynökök nem töltötték volna meg a hoteleket. A legismertebb a Magyar Király

szálló volt, de itt egy kisebbet, a Mertl szálloda és vendéglő (Üllői út 83.) kerthelyiségét mutatom be, mert jól példázza a remek vasárnapi – polgári, cigányzenés, sörözéses – hangulatot.

Bővebben, s még több fotóval itt olvashatják az eredeti cikket: <https://tinyurl.hu/lckB>

Száz éve született Szenes Hanna

Izraelben számos helyen, s számos módon emlékeztek az ország egyik első hősére, a száz éve, 1921. július 17-én született Szenes Hannára (Szenes Anikóra), akiről persze számos utcát és sok egyebet is elneveztek. Szülőhazájában, Magyarországon talán továbbra sem tudnak mit kezdeni vele, csak kis tér és egy park viseli a nevét. Utóbbiban látható – csupán tavaly óta – Kolodkó Mihály miniszobra róla.

Szenes Hanna

Szenes Hanna Budapesten született, miként Anna Frank naplót vezetett, de ő verseket is írt. A gimnáziumi igazságtalanságok, s a zsidótörvények miatt cionista lett. Majd úgy döntött nem tanul tovább, hanem kivándorol Palesztinába, ezt nem sokkal Lengyelország lerohanása után, 1939 szeptemberében tette meg. Idővel a zsidó védelmi szervezet, a Hagana tagja lett, s csatlakozott a brit hadsereghez, hogy Magyarországra jöhessen, és segítse a zsidók kivándorlását. Ezt követően rádiós és ejtőernyős képzést kapott, első küldetése előtt napon értesült arról, hogy bátyja, Gyuri az országba érkezik. Indulás előtt még találkozhattak.

1944. március 14-én dobták le Jugoszlávia fölött, amikor négy nap gyaloglás után megérkezett a partizánok főhadiszállására kiderült, Magyarországot megszállták a németek. Májusban mégis folytatta az utat három társával. A határt még átlépték, de szinte azonnal elfogták őket a csendőrök és átadták a Gestapónak. Szenes Hannát a Margit körüti fogházba vitték, itt előbb a németek, majd a magyarok kínozták! Csak a nevét ismételtette, nem árulta el a rádió kódját (sem), – hiába zsarolták édesanyja megölésével is. A nyilas hatalomátvétel után „bírósg” elé állították és november 7-én, a fogház udvarán agyonlőtték.

Földi maradványait 1950-ben Izraelbe szállították, és a jeruzsálemi Herzl-hegyen temették el a nemzet hőst. Az országban tananyag az élete és hősiessége. Műveit húsznál több nyelvre fordították le és ötvennél több országban adták ki. Irodalmi hagyatéka tavaly került az Izraeli Nemzeti Könyvtár tulajdonába, tartalma közkinccs és az interneten szabadon kutatható.

Születésének 100. évfordulóján természetesen rendre megemlékeztek róla Izraelben. Míg az izraeli hadsereg különleges módját választotta a tiszteletadásnak.

Múlt hét elején száz izraeli katona vett részt egy ejtőernyős ugráson Szlovéniában, a Cerklje katonai légi bázison, amelyhez csatlakoztak magyar, szlovén, horvát és brit katonák is – nem messze onnan, ahol Szenes Hanna és társai földet értek 1944 márciusában.

Az emlékezők az ugrás után azon az útvonalon indultak el, amelyen Szenes Hanna és társai is mentek a mai Horvátország felé, hogy csatlakozzanak a helyi partizánokhoz. Csáktornyán egy emlékművet avatnak fel a II. világháborúban részt vett zsidó ejtőernyősök előtt tisztelegve ott, ahol a hősnőt elfogták. Az izraeli küldöttség végül a Kozma utcai zsidó temetőben emlékezett, annál a sírhelynél, ahová Szenes Hannát először eltemették.

Itthon, e napon, július 22-én a Stefánia Palota és Honvéd Kulturális Központban nyitott meg a Szenes Hanna születésének 100. évfordulója alkalmából szervezett rendezvénysorozat.

Yacov Hadas-Handelsman, Izrael Állam nagykövete Szenes Hanna naplóbejegyzéseit felidézve beszélt arról, hogy Hanna rendkívüli aka-

Szenes Hanna tiszteletére ugrottak

rával párosuló szenvedélyes léleként a bátorság szimbóluma volt a modernkori történelem legsötétebb idoszakaiban is.

Paul Fox, az Egyesült Királyság budapesti nagykövete kivételes hősnak és mártírnak nevezte. Hozzátette, a nagykövetség azon dolgozik, hogy megőrizze Szenes Hanna örökségét, ezért is hozott létre egy kiállítást a tiszteletére.

Szabó György, a rendező Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) elnöke elmondta, Szenes Hanna emlékének megőrzése rendkívül fontos, mert bátorsága, mindkét hazájának szeretete tükrözi a magyar zsidóság érzéseit. Kiemelte, a rendezvény célja, hogy Szenes Hanna bátorsága, hazaszeretete ne csak a magyar zsidóknak adjon példát, de a többségi társadalom is megismerje életét, munkásságát és önfeláldozását.

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Schiller Gyula	augusztus 2.
Waldner Ferenc	augusztus 7.
Blau Gábor	augusztus 8.
Izsák Vilmos	augusztus 8.
Kunos Lászlóné	augusztus 9.
Dr. Kende Györgyné	augusztus 14.
Rose Grünfeld	augusztus 14.

Dr. Tímár Lórántné	augusztus 15.
Kárpáti Györgyné	augusztus 15.
Dénes Istvánné Schwalb Friderika	augusztus 19.
Heisler László	augusztus 19.
Kardos József	augusztus 21.
Silberer József	augusztus 21.

Sugár Vilmosné	augusztus 21.
Z. Grünberg Vera	augusztus 21.
Streliczné Faragó Éva	augusztus 22.
Lucy Lebovits	augusztus 23.
Donáth Magdolna	augusztus 24.
Reisz Margit	augusztus 24.
Brummer Lea	augusztus 25.

Grünwald Sándorné	augusztus 25.
Rudas Jenőné	augusztus 25.
Gellért László	augusztus 26.
Markovits Miriam	augusztus 28.
Sarlós Pál	augusztus 28.
Steiner Mariann	augusztus 29.

